

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 9 oktober 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa –
Civilrättsligt samarbete – Förordning (EG) nr 593/2008 – Tillämplig lag för avtalsförpliktelser –
Artikel 14 – Fordringsöverlåtelse – Rättsverkan gentemot tredje man”

I mål C-548/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Saarländisches Oberlandesgericht (Regionala överdomstolen i Saarland, Tyskland) genom beslut av den 8 augusti 2018, som inkom till domstolen den 23 augusti 2018, i målet

BGL BNP Paribas SA

mot

TeamBank AG Nürnberg,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-C. Bonichot, domstolens vice ordförande R. Silva de Lapuerta samt domarna C. Toader (referent), L. Bay Larsen och M. Safjan,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- TeamBank AG Nürnberg, genom C. Hecken, Rechtsanwältin,
- Tysklands regering, genom M. Hellmann, U. Bartl och T. Henze, samtliga i egenskap av ombud,
- Tjeckiens regering, genom M. Smolek, J. Vlácil och A. Kasalická, samtliga i egenskap av ombud,
- Nederländernas regering, genom M. K. Bulterman och J. M. Hoogveld, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom M. Heller och M. Wilderspin, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 14 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6, nedan kallad Rom I-förordningen).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan BGL BNP Paribas SA (nedan kallad BNP), som är en bank i Luxemburg, och TeamBank AG Nürnberg (nedan kallad TeamBank), som är en bank i Tyskland. Målet rör utbetalning av ett belopp som deponerats vid en tysk domstol av den förvaltare som utsetts avseende en person som är gäldenär i förhållande till de båda bankerna.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Romkonventionen

- 3 I artikel 12 i konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, öppnad för undertecknande i Rom den 19 juni 1980 (EGT L 266, 1980, s. 1), under rubriken "Överlåtelse av fordran" föreskrevs följande:

"1. Överlåtarens och förvärvarens inbördes förpliktelser vid överlåtelse av en fordran skall bestämmas enligt den lag som enligt denna konvention är tillämplig på avtalet mellan överlåtarens och förvärvaren.

2. Den lag som är tillämplig på den överlåtna fordringen skall reglera dess överlåtbarhet, förhållandet mellan förvärvaren och gäldenären, de förutsättningar under vilka överlåtelsen kan göras gällande mot gäldenären och frågan om en prestation av gäldenären befriar honom från hans förpliktelser."

Rom I-förordningen

- 4 Rom I-förordningen har ersatt Romkonventionen. Skäl 38 i denna förordning har följande lydelse:

"Vid frivillig överlåtelse av fordran bör begreppet 'förhållande' klargöra att artikel 14.1 även gäller egendomsaspekterna av en överlåtelse mellan överlåtarens och förvärvaren i rättsordningar där sådana aspekter behandlas separat från aspekterna i lagbestämmelser om avtalsförpliktelser. Begreppet 'förhållande' bör inte uppfattas så att det avser varje tänkbart förhållande som kan föreligga mellan överlåtarens och förvärvaren. Framför allt är det inte avsett att omfatta prejudiciella frågor om frivillig överlåtelse av fordran eller avtalsenlig subrogation. Begreppet bör strikt begränsas till aspekter med direkt relevans för den frivilliga överlåtelse av fordran eller avtalsenliga subrogation som avses."

- 5 I artikel 14 i direktivet, med rubriken "Överlåtelse av fordran och avtalsenlig subrogation", föreskrivs följande:

"1. Förhållandet mellan överlåtaren och förvärvaren vid en frivillig överlåtelse av en fordran eller avtalsenlig subrogation av en fordran mot en annan person (gäldenären), ska vara underkastat den lag som enligt denna förordning är tillämplig på avtalet mellan dem.

2. Den lag som är tillämplig på den fordran som överlåtits eller varit föremål för subrogation ska reglera fordringens överlåtbarhet, en förvärvares förhållande till en gäldenär, de förutsättningar under vilka överlåtelsen eller subrogationen kan göras gällande mot gäldenären och frågan om en prestation av gäldenären befriar denne från sina förpliktelser.

3. Begreppet överlåtelse i denna artikel inbegriper fullständiga överföringar av fordringar, överföringar av fordringar som säkerhet samt pant eller andra säkerhetsrättigheter i samband med fordringar."

- 6 I artikel 27.2 i samma förordning föreskrivs följande:

"Senast den 17 juni 2010 ska [Europeiska] kommissionen för Europaparlamentet, [Europeiska unionens råd] och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén lägga fram en rapport om effektiviteten hos en överlåtelse eller subrogation av en fordran gentemot tredje man och den överlåtna eller subrogerade fordrans företrädare framför en annan persons rättighet. Rapporten ska i förekommande fall åtföljas av förslag till ändring av förordningen och en konsekvensbedömning av de bestämmelser som ska införas."

Förordning (EU) nr 1215/2012

- 7 I artikel 26.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1), föreskrivs följande: "Utöver den behörighet som en domstol i en medlemsstat har enligt andra bestämmelser i denna förordning, är domstolen behörig om svaranden går i svaromål inför denna."

Tysk lagstiftning

BGB

- 8 I 398 § Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen, nedan kallad BGB) föreskrivs följande:

"En fordran kan genom avtal överlätas av borgenären till en ny borgenär (överlåtelse). Den nya borgenären inträder i den tidigare borgenärens ställning genom att avtal sluts."

- 9 I 812 § punkt 1 BGB föreskrivs att "den som erhåller något till förfång för tredje man utan rättslig grund på grund av en prestation av denna tredje man, eller på något annat sätt, är skyldig att återlämna det som erhållits".

EGBGB

- 10 I artikel 33 i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (lagen om införande av civillogen, nedan kallad EGBGB), i den lydelse som var tillämplig fram till dess att artikel 1 i Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung (EG) Nr. 593/2008 (lagen om anpassning av den internationella privaträtten till [Rom I]-förordningen), av den 25 juni 2009 (BGBl. 2009 I, s. 1574), trädde i kraft den 17 december 2009, föreskrevs följande:

”1. Vid överlåtelse av en fordran regleras skyldigheterna mellan den tidigare och den nya borgenären av den lag som är tillämplig på avtalet mellan dem.

2. Den lag som är tillämplig på den fordran som överlåtits ska reglera fordringens överlåtbarhet, förhållandet mellan den nya borgenären och gäldenären, de förutsättningar under vilka överlåtelsen kan göras gällande mot gäldenären och frågan om en prestation av gäldenären befriar denne från sina förpliktelser.”

- 11 Artikel 33 EGBGB har upphävts genom lagen om anpassning av den internationella privaträtten till Rom I-förordningen.

Luxemburgsk rätt

- 12 Enligt artikel 1690.1 i civillogen (Code Civil), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, ”har en överlåtelse av en fordran till förvärvaren inte någon rättsverkan gentemot tredje man om gäldenären inte har meddelats”.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 13 TeamBank och en luxemburgsk medborgare, som är bosatt i Tyskland och som är anställd som tjänsteman i Luxemburg (nedan kallad gäldenären), ingick den 29 mars 2011 ett låneavtal. Låneavtalet regleras av tysk rätt och som säkerhet för lånet överlät gäldenären den utmätningsbara delen av sina nuvarande och framtida lönefordringar, vilket särskilt omfattade pensionskrav som gäldenären hade gentemot sin arbetsgivare i Luxemburg. Nämnda arbetsgivare informerades inte om överlåtelsen.
- 14 Den 15 juni 2011 ingick gäldenären ett annat låneavtal med BNP. Genom detta andra avtal överlät gäldenären på nytt sina fordringar gentemot sin arbetsgivare i Luxemburg. BNP informerade nämnda arbetsgivare om överlåtelsen genom en rekommenderad skrivelse av den 20 september 2012, i enlighet med den luxemburgska lagstiftning som är tillämplig på låneavtal.
- 15 Genom beslut från Amtsgericht Saarbrücken (Distriktsdomstolen i Saarbrücken, Tyskland) av den 5 februari 2014 inleddes ett insolvensförfarande mot gäldenären. Den förvaltare som utsetts i detta sammanhang drev in en del av gäldenärens lön från hennes arbetsgivare i Luxemburg. Det indrivna beloppet uppgick till 13 901,64 euro och deponerades av förvaltaren vid Amtsgericht Merzig (Distriktsdomstolen i Merzig, Tyskland). Förvaltaren motiverade deponeringen med att det var osäkert vilken av borgenärerna som skulle anses ha företrädesrätt till beloppet, eftersom båda parterna i det nationella målet hade gjort gällande att de hade företrädesrätt. TeamBank på grund av en fordran på 71 091,54 euro och BNP på grund av en fordran på 31 942,95 euro.
- 16 Teambank och BNP har genom käromål och genkäromål vid Landgericht Saarbrücken (Regionala domstolen i Saarbrücken, Tyskland) yrkat att hela det deponerade beloppet på 13 901,64 euro skulle utbetalas. Nämnda domstol biföll Teambanks käromål och ogillade BNP:s genkäromål.

- 17 BNP överklagade det avgörande som meddelats av Landgericht Saarbrücken (Regionala domstolen i Saarbrücken) till den hänskjutande domstolen. BNP gjorde därvid gällande att även om överlåtelsen till Teambank hade skett före överlåtelsen till BNP så hade arbetsgivaren i Luxemburg inte underrättats om den första överlåtelsen. Enligt luxemburgsk rätt, som är tillämplig på nämnda fordran, är en sådan underrättelse nämligen en förutsättning för att en fordringsöverlåtelse ska vara giltig. Härav följer att den första överlåtelsen inte har någon rättsverkan. Eftersom endast den andra överlåtelsen, till förmån för BNP, anmälades på ett korrekt sätt, är det enbart BNP som kan begära att hela det deponerade beloppet på 13 901,64 euro ska utbetalas.
- 18 Den hänskjutande domstolen har konstaterat att den har internationell behörighet på grundval av artikel 26 i förordning nr 1215/2012 och har påpekat att parterna i det nationella målet har grundat sina yrkanden på bestämmelserna i 812 § punkt 1 BGB som avser obehörig vinst.
- 19 Den hänskjutande domstolen vill bland annat få klarhet i huruvida Rom I-förordningen kan tolkas så, att den avgör vilken lag som – för att fastställa innehavaren av en överlåten fordran – är tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man av en sådan fordringsöverlåtelse i de fall då det föreligger flera överlåtelser.
- 20 Den hänskjutande domstolen har i detta hänseende påpekat att det inte råder enighet inom den tyska doktrinen i denna fråga. Vissa anser att den regel som följer av artikel 14.1 och 14.2 i nämnda förordning är uttömmande och även omfattar rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse. Andra anser att det rättsliga tomrummet i detta avseende är avsiktligt.
- 21 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att tillämpningen av tyska lagvalsregler har försvårats på grund av att artikel 33 EGBGB har upphävts genom lagen om anpassning av den internationella privaträtten till Rom I-förordningen.
- 22 Mot denna bakgrund beslutade Saarländisches Oberlandesgericht (Regionala överdomstolen i Saarland, Tyskland) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
- ”1) Är artikel 14 i Rom I-förordningen tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man i situationer när det föreligger flera överlåtelser?
- 2) Om den första frågan ska besvaras jakande: Vilken lag ska i en sådan situation vara tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man?
- 3) Om den första frågan ska besvaras nekande: Är bestämmelsen analogt tillämplig?
- 4) Om den tredje frågan ska besvaras jakande: Vilken lag ska i en sådan situation vara tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man?”

Prövning av tolkningsfrågorna

- 23 Den hänskjutande domstolen har ställt de fyra frågorna, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 14 i Rom I-förordningen ska tolkas så, att den, direkt eller analogt, fastställer den lag som är tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse när en fordran har överlåtit flera gånger av samma borgenär till flera förvärvare efter varandra.
- 24 Domstolen konstaterar inledningsvis att artikel 14 i Rom I-förordningen har ersatt artikel 12 i Romkonventionen, som inte avsåg rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse (se, för ett liknande resonemang, Rapporten avseende konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser av Mario Giuliano, professor vid universitet i Milano och Paul Lagarde, professor vid universitet i Paris I, EGT C 282, 1980, s. 1).

- 25 Vad gäller tolkningen av en unionsbestämmelse ska det vidare påpekas att enligt fast rättspraxis ska inte bara lydelsen beaktas, utan också det sammanhang som bestämmelsen ingår i och de mål som eftersträvas med den rättsakt som bestämmelsen ingår i. Även förberedelsearbetet inför antagandet av en unionsrättsbestämmelse kan ge relevanta upplysningar om tolkningen av densamma (dom av den 10 december 2018, Wightman m.fl., C-621/18, EU:C:2018:999, punkt 47 och där angiven rättspraxis).
- 26 Det ska för det första prövas huruvida artikel 14 i Rom I-förordningen, enligt dess ordalydelse, på ett klart och tydligt sätt fastställer den lag som är tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse i de fall då det föreligger flera överlåtelser.
- 27 I artikel 14 i denna förordning fastställs, såsom framgår av själva rubriken till nämnda artikel ("Överlåtelse av fordran"), lagvalsregler som reglerar olika aspekter av överlåtelse av gränsöverskridande fordringar.
- 28 Det följer av artikel 14.1 i nämnda förordning att förhållandet mellan överlåtaren och förvärvaren vid en frivillig överlåtelse av en fordran mot gäldenären är underkastat den lag som enligt den förordningen är tillämplig på avtalet mellan dem.
- 29 Det föreskrivs vidare i artikel 14.2 i Rom I-förordningen att den lag som är tillämplig på den fordran som överlåtits ska reglera fordringens överlåtbarhet, en förvärvares förhållande till en gäldenär, de förutsättningar under vilka överlåtelsen kan göras gällande mot gäldenären och frågan om en prestation av gäldenären befriar denne från sina förpliktelser.
- 30 Det följer slutligen av artikel 14.3 i Rom I-förordningen att begreppet "överlåtelse" i denna artikel inbegriper fullständiga överföringar av fordringar, överföringar av fordringar som säkerhet samt pant eller andra säkerhetsrättigheter i samband med fordringar.
- 31 Härav följer att rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse inte omfattas av ordalydelsen i artikel 14 i Rom I-förordningen.
- 32 Vad gäller det sammanhang som artikel 14 i Rom I-förordningen ingår i, framgår det av skäl 38 i nämnda förordning att "prejudiciella frågor" om frivillig överlåtelse – såsom en tidigare överlåtelse av samma fordran i samband med flera överlåtelser – även om dessa kan avse "egendomsaspekterna" av överlåtelsen av fordran, inte omfattas av begreppet förhållandet mellan överlåtaren och förvärvaren i den mening som avses i artikel 14.1 i förordningen. Det preciseras i nämnda skäl att begreppet förhållande strikt ska begränsas till aspekter med direkt relevans för den frivilliga överlåtelse av fordran som avses.
- 33 Vad vidare gäller förberedelsearbetet inför antagandet av artikel 14 i Rom I-förordningen kan det konstateras att även om det i artikel 13.3 i förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (KOM(2005) 650 slutlig) föreskrevs att rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse ska avgöras enligt lagen i det land där överlåtaren hade sin vanliga vistelseort vid tidpunkten för överlåtelsen eller överföringen, antogs inte det förslaget under förhandlingarna i rådet.
- 34 Det föreskrivs vidare i artikel 27.2 i Rom I-förordningen att kommissionen är skyldig att lägga fram "en rapport om effektiviteten hos en överlåtelse eller subrogation av en fordran gentemot tredje man" och i förekommande fall ett "förslag till ändring av [Rom I-förordningen] och en konsekvensbedömning av de bestämmelser som ska införas".
- 35 Den 29 september 2016 lade kommissionen för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén fram nämnda rapport (COM(2016) 626 final). Det framgår därav att det saknas enhetliga lagvalsregler för att reglera rättsverkan gentemot tredje man av överlåtelser av fordringar och att det är nödvändigt att unionslagstiftaren inför sådana regler.

- 36 Den 12 mars 2018 lade kommissionen fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för rättsverkan gentemot tredje man av överlåtelser av fordringar (COM(2018) 96 final). Det framgår därav att rättsverkan gentemot tredje man av fordringsöverlåtelser i princip ska regleras av lagen i det land där överlåtare har hemvist.
- 37 Härav följer att avsaknaden av lagvalsregler som uttryckligen avser rättsverkan gentemot tredje man av överlåtelser av fordringar i den nuvarande unionsrätten beror på att unionslagstiftaren har valt att inte införa några sådana regler.
- 38 Mot denna bakgrund ska frågorna besvaras enligt följande. Artikel 14 i Rom I-förordningen ska tolkas så, att den inte, direkt eller analogt, fastställer den lag som är tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse när en fordran har överlåtits flera gånger av samma borgenär till flera förvärvare efter varandra.

Rättegångskostnader

- 39 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 14 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) ska tolkas så, att den inte, direkt eller analogt, fastställer den lag som är tillämplig på rättsverkan gentemot tredje man av en fordringsöverlåtelse när en fordran har överlåtits flera gånger av samma borgenär till flera förvärvare efter varandra.

Underskrifter